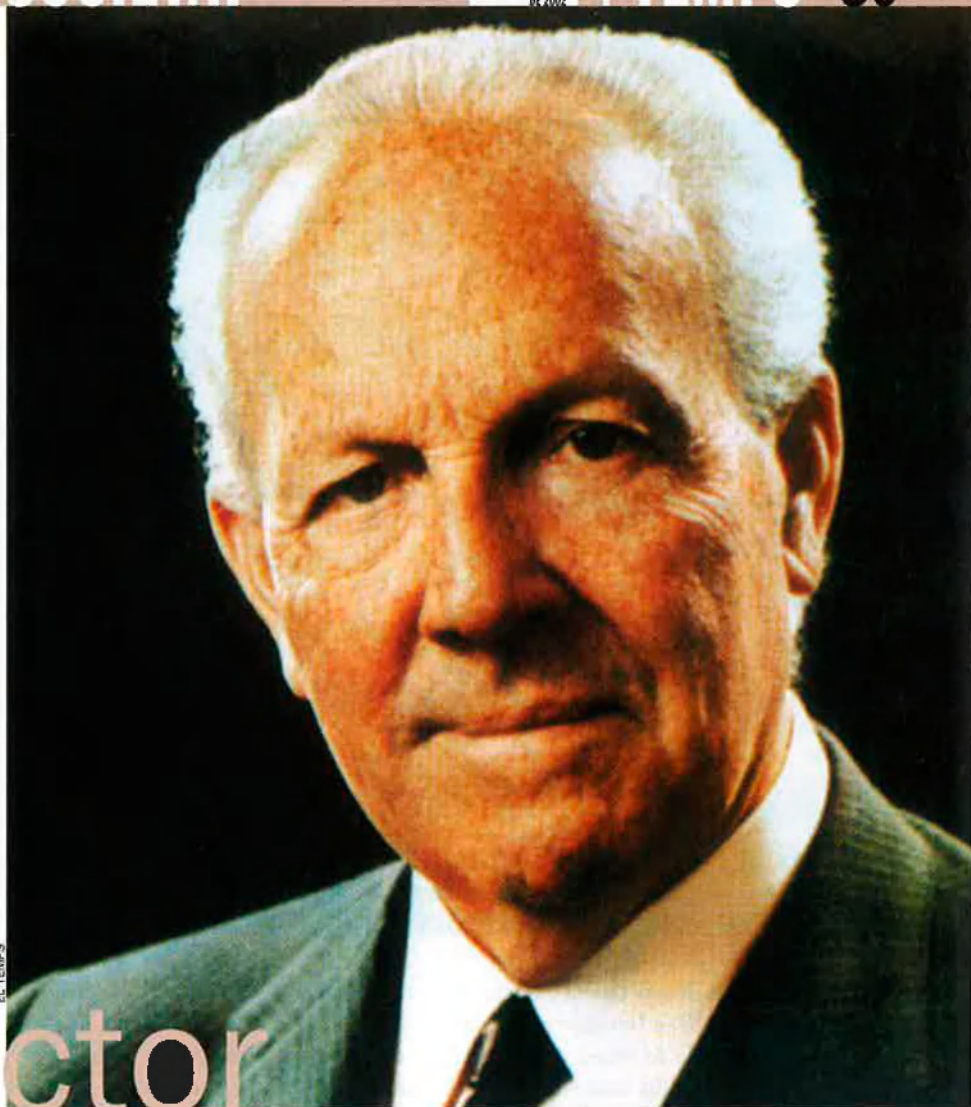

Aquest 19 de gener ha fet 25 anys de la mort de Josep Trueta i Raspall. Home de ciència i de pregones conviccions catalanistes, el doctor Trueta és una de les grans figures del nostre temps.

EL TEMPS

Doctor ciència, Trueta, i esperit

Ja fa temps que, per a molts, comença a ser imprescindible que aquest país nostre retrobi els cognoms. D'acord que això ens hauria de ser, més que no pas un exercici extraordinari, un acte de quotidianitat, però, en tot cas, els aniversaris en xifres rodones ens proporcionen una bona excusa per provar de posar-hi remei.

El del doctor Trueta no és pas l'únic cas que s'ha vist afectat per la desmemòria patològica que semblen patir els catalans, però sí que n'és paradigmàtic. D'un temps ençà, però, sobretot arran de la celebració del centenari del seu naixement

(el 1997 fou declarat "Any del doctor Trueta" pel Col·legi de Metges de Barcelona), potser s'hi comença a posar solució. El 19 de gener farà 25 anys de la mort de l'eminent cirurgià i investigador, de l'home que, en saber de la situació de la seva malaltia, va reaccionar com va viure: sense por de la mort, demanant només una mica més de temps per acabar les memòries i, sobretot, les investigacions. El 19 de gener, per tant, haurà estat un bon moment per a recordar-lo. L'endemà, avui mateix, sigui quin sigui el dia en què algú pugui llegir aquest escrit, també.

El doctor Trueta operant, les seves mans i amb els companys de l'Hospital de la Santa Creu, a Barcelona, encapçalats pel Dr. Manuel Corachan, que li fou mestre i amic.

Mans d'artista. Josep Trueta i Raspall va néixer l'any 1887, a Barcelona, al Poble Nou. Era fill de Mercè i de Rafael i arribava a una família amb sis generacions de dedicació a la ciència i la medicina. Ell, però, volia ser pintor. El seu pare, tanmateix, el va convèncer per estudiar la carrera que perpetuava la tradició. D'aquesta manera, li deia, sempre tindràs un camí alternatiu si l'opció artística no acaba de reeixir. I ell va caure al parany. Tanmateix, ben aviat el poc entusiasme inicial es va transmutar en passió: "... quan vaig poder fer la dissecció amb les meves mans, de seguida em vaig adonar de quina hauria de ser la meva missió en la medicina: fer art en el cos humà".

L'historiador Josep Maria Prim, autor del llibre *L'esperit de Trueta* (Pagès Editors, 1997), explica que, efectivament, per a ell, una operació de cirurgia era una obra d'art: "Trueta era producte del Noucentisme, en el sentit que li agradava l'o-

bra ben feta". Això ho va aprendre del pare, també; i de l'avi, sobretot. De fet, el seu avi patern, farmacèutic lleidatà i destacat republicà, pel qual sentia veritable admiració, li fou una influència decisiva. L'avi li va transmetre els ideals de justícia i progrés que havien de guiar-li els passos tot al llarg de la seva vida; de l'avi li venia, també, la valoració de l'exercici físic com a font de salut: Josep Trueta practicava la natació i el futbol, la boxa, el tennis, l'atletisme... i l'esgrima (gràcies a aquest esport, precisament, ell, que era esquerrà, es va acostumar a utilitzar totes dues mans amb igual precisió).

I Josep Trueta es va doctorar en medicina l'any 1922. A partir d'aleshores, tot va anar tan de pressa com requerien uns temps en ebullició: es casà amb l'amor de la seva vida, Amèlia Llacuna, esdevingué metge intern a l'Hospital de la Santa Creu i, als 24 anys, entrà al servei de cirurgia que dirigia el prestigiós Ma-

nuel Corachán de qui, a més de deixeble seria, també, amic. "Volíem conquerir el món", explicaria després a la biografia que en va fer Antonina Rodrigo; "però no amb les armes, sinó amb el nostre art, el nostre saber, al nostra cultura. Aquest era el noble ideal de la nostra joventut".

Del seu treball amb l'aparell motor, principalment en ferides causades per accidents laborals en cames i braços, de seguida en va sorgir la investigació sobre un nou mètode de cura. En la primera exposició que en va fer davant dels seus col·legues, les investigacions van ser rebudes amb escepticisme. El doctor Trueta, però, no es va arronsar: al seu entendre, no hi havia en joc el prestigi personal, sinó vides, i no li feia por la controvèrsia. Per això hi va insistir i, el setembre de 1936, la Societat Catalana de Cirurgia acollia l'exposició d'un altre treball de Trueta. En aquesta ocasió sí que va captar l'interès dels seus interlocutors.

El "mètode Trueta". Amb una tècnica aparentment senzilla i molt eficaç —que en completava d'altres posades en pràctica a la I Guerra Mundial però que no reeixien a superar l'escull de les infeccions i de la temuda gangrena— el doctor Trueta va revolucionar el tractament de les ferides de guerra. Pràcticament va desterrar la gangrena i va salvar milers de vides (de fet, comptant l'aplicació del seu mètode arreu del món, i el treball dels cirurgians que se'n consideraven deixebles, aquests milers poden guanyar un parell o tres de zeros).

La tècnica, internacionalment coneguda com a "mètode Trueta", es basava en els següents punts: tractament quirúrgic immediat; neteja de la ferida; excisió (extirpació tallant) de les ferides cutànies, sense isquèmia (és a dir, sense suspensió de la circulació arterial); extirpació dels teixits desvitalitzats; extracció de la bala o la metralla; reposició dels fragments; drenatge; sutura; i immobilització de la ferida amb l'embenat de guix (cosa que, a més d'ajudar en la protecció de la ferida, continuava absorbint-ne els líquids). A partir de 1936, Josep Trueta va poder comprovar l'eficàcia del seu mètode en l'escenari més trist: la Barcelona bombardejada per l'exèrcit franquista.

"... de seguida em vaig adonar de quina hauria de ser la meva missió en la medicina: fer art en el cos humà"

No ens ha d'estranyar que de seguida s'escampés arreu una mena de llegenda sobre el metge alt, ros i d'ulls blaus que s'aprimava a marxes forçades a mesura que avançava la guerra, el cirurgià en cap de la Caixa de Previsions i Socors que salvava vides "miraculosament": en les primeres 25 hores de bombardejos feixistes només es van comptar 6 defuncions entre els 1.037 casos tractats pel doctor Trueta. Evidentment, és impossible saber-ne gaires noms i cognoms, de les persones a qui Trueta va tractar. Però el rastre apareix en qualsevol banda; en una entrevista amb Arnau Puig, per exemple, filòsof i membre de Dau al Set, que, si parla del seu braç ferit en un bombardeig, explica, senzillament: "Me'l va salvar el doctor Trueta." Com a tants d'altres.

I, també com a tants d'altres, al doctor Trueta i la seva família els va arribar el temps de l'exili. "De fet —com recorda el seu nét, el professor Toni Strubell i Trueta— a la mitja hora d'entrar els feixistes a Barcelona, ja eren a casa!" Catalanista, republicà, autor del llibre *El tractament actual de les fractures de guerra*, l'"arma" que el Departament de Propaganda de la Generalitat oferí als cirurgians, el doctor Trueta havia esdevingut, per als vencedors, un element més que suspecte (i ho continuaria essent, passats els anys). Per a la medicina mundial, però, ja era un personatge de prestigi creixent. Per això, mentre era a Perpinyà per recollir-hi l'Amèlia i les filles, i mentre esperava per marxar a Caracas —on tenia previst de reunir-se amb Corachan—, dues metgesses angleses comissionades pel Foreign Office el van convidar a fer una conferència a Londres. I se n'hi va anar. Amb gestos i onomatopeies, i parlant en francès, el doctor Trueta els va explicar, a un grup de metges anglesos encapçalats per sir John Frazer, cap del Departament de Defensa Passiva, el nou mètode de tractament. I les autoritats angleses van fer mans i mànigues perquè l'eminent doctor ja no tornés al continent. Amèlia Trueta, la seva filla gran, relata com li feien broma al seu

Josep Trueta va dedicar el seu *The Spirit of Catalonia* a Pau Casals (amb qui surt a la fotografia). El mapa és un dels que il·lustren el llibre, que fou traduït al català per Vicenç Riera Llorca i editat, des de Mèxic, l'any 1950.

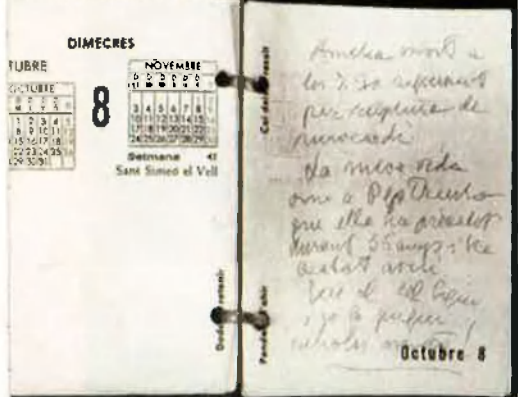
EDICIONS DEL PAÍS VALENCIÀ, S.A.

busca
Promotor/a

per a Catalunya, País Valencià i les Illes Balears

(Envíeu el currículum a EL TEMPS, Av. Baró de Càrcer, 40-13a.

46001 València. Referència S.M.)

Amb la seva esposa Amèlia, a Oxford, el 1961. A sota, nota del Dr. Trueta, l'any 1975: "Amèlia mor a les 7.30 segurament per ruptura de miocardi. La meua vida com a Pep Trueta que ella havia presidit durant 55 anys s'ha acabat avui. Que al cel sigui i jo la pugui retrobar aviat!"

Va escriure 'The Spirit of Catalonia' amb la voluntat de fer conèixer el país a la societat anglosaxona

Reconegut per infinitat d'universitats i societats mèdiques, el doctor Trueta s'enyorava. Res no hi van fer les ofertes d'importants centres d'investigació, o de la mateixa Oxford, ni la polèmica que va arribar a la premsa britànica (des de l'*Evening Post* es criticava que no s'evités la marxa d'"un savi com Trueta en el moment més fecund de la seva activitat científica"). A ell li calia tornar. I el 1969 va poder trepitjar de nou terra catalana.

'The Spirit of Catalonia'. Un col·lega catedràtic de traumatologia a Oxford definia Trueta com a "el salvatge català". I és que aquell home simpàtic, culte i educat, ("el doctor Trueta" –va escriure Josep Pla– sempre tan clar i elegant"), era també geniüt, quan calia, i molt coratjós en la defensa de Catalunya. Sempre i a tot arreu, va ser fidel als seus principis, al seu país. Per il·lustrar quines eren les seves conviccions, Toni Strubell ens relata un episodi viscut pel seu avi: el retorn de Macià a Catalunya després del judici pels fets de Prats de Molló: "Va anar a Massanet a rebre'l i fer-lo baixar del tren per fer tot el recorregut fins a Barcelona en el cotxe. Un trajecte històric. Al cotxe del meu avi hi anaven tres Joseps: un jove que hi havia pujat i que l'avi no coneixia –un tal Josep Tarradellas– i en Josep Sunyol, amic del meu avi. El seu vil assassinat fou un de tants fets que el marcaren al llarg de la vida."

I, a l'exili va mantenir el seu compromís. L'any 1940 entrà a formar part, al costat de Pi i Sunyer o de Batista i Roca, del Consell Nacional Català, l'ens creat pel president Companys amb la voluntat de mantenir la continuïtat jurídica i nacional després de la desfeta; va promoure l'Anglo-Catalan Society i les emissions en català de la BBC, i casa seva es va convertir en una mena d'ambaixada de Catalunya a Anglaterra. L'any 1946, publicava *The Spirit of Catalonia*, un llibre escrit amb la voluntat de fer conèixer el país a la societat anglosaxona i dedicat

"A la memòria de Pau Casals, gran artista i gran català". Per escriure'l, es va documentar a la immensa biblioteca Bodleian d'Oxford i, quan el va tenir enllestit, en va fer 4.000 còpies que ell mateix finançà. Després, les va distribuir entre dirigents i intel·lectuals britànics. Churchill fou una de les personalitats que rebren aquest llibre: de la seva mà, va poder saber que, com deia el doctor Trueta, "Catalunya també té dret".

Pot ser que les coses anessin com les descriu Josep Maria Prim i que, quan arribà l'any 1975 i, amb ell, la proposta de Josep Trueta per al premi Nobel de medicina (pel seu tractament de les ferides de guerra, però també pel descobriment de la doble circulació renal i per la investigació sobre la naturalesa del sistema ossi, en la qual fou pioner), topés amb les interferències i l'oposició frontal de Salvador de Madariaga, escriptor, antic ministre del Govern espanyol de Lerroux i –s'exclama Prim– "un fanàtic místic espanyolista" que no podia tolerar que Trueta –a qui coneixia personalment– convertís Catalunya en un país amb Nobel i, per tant, "impossible d'arraconar". O pot ser que no anessin ben bé així, perquè la família de Trueta insisteix a dir que desconeix absolutament aquest afer. En tot cas, el país que ell dignificava va trigar a tornar-li el reconeixement que ell li havia donat: en paraules de Cassià Maria Just, el dia que enterraven el doctor Trueta, "Oficialment en aquesta terra se l'ha reconegut tard i amb mesquinesa".

Però el reconeixement arriba, malgrat tot. L'oficial, volem dir; perquè l'altre, el de les persones que ell va ajudar a curar, el de la seva terra, sempre va tenir-lo. I el va trobar arreu: potser en els aplaudiments de les mares dels soldats canadencs que corrien a rebre'l al port, només per saludar-lo; potser en la memòria del seu país que, malmesa i masegada, malgrat tot, perviu.

Núria Cadenas

pare, anys després, i li deien que tot havia estat per culpa de les seves onomatopèies: no l'havien deixat marxar per fer-lo aprendre anglès i aconseguir que els acabés d'explicar bé el seu mètode.

En tot cas, el doctor Trueta i la seva família es van instal·lar a Oxford. El van nomenar assessor del Ministeri de Sanitat i es va quedar a la prestigiosa universitat (que l'havia de fer Doctor Honoris causa, primer, i catedràtic de cirurgia i ortopèdia, després). De seguida la guerra va tornar a fer acte de presència i ell s'hi va tornar a enfrontar amb el que tenia: les seves mans. L'exèrcit aliat a la II Guerra Mundial havia adoptat el "mètode Trueta", que va demostrar novament la seva eficàcia. I ell va tornar a fer "miracles", ara amb els ferits de Londres o amb els soldats que li portaven directament des de les platges de Normandia.

L'any 1965, quan es va retirar de la docència a Oxford, Josep Trueta ja era una eminència en l'àmbit internacional.